

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 4.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.92>

УДК 339.5

О. В. Пащенко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки і світових фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9439-5247>

МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПШЕНИЦІ

O. Pashchenko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
International Economics and Global Finance,
Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro*

MECHANISMS OF ADAPTATION OF UKRAINIAN AGRICULTURAL ENTERPRISES TO GLOBAL CHALLENGES ON THE WORLD WHEAT MARKET

У статті досліджено особливості функціонування глобального ланцюга поставок пшениці як складної взаємопов'язаної системи, що охоплює виробничі, логістичні, торговельні та споживчі процеси. Визначено

ключові елементи ланцюга – від аграрного виробництва та інфраструктури зберігання до міжнародної торгівлі й кінцевого споживання – та обґрунтовано їх взаємозалежність. Проаналізовано вплив сучасних глобальних викликів, зокрема геополітичних конфліктів, кліматичних змін, логістичних обмежень і фінансової нестабільності, на стійкість світових поставок пшениці та формування цін на міжнародних ринках. Особливу увагу приділено динаміці світового ринку пшениці у 2020-2024 рр., виявлено його високу концентрацію та залежність від обмеженого кола країн-експортерів. Досліджено роль України як одного з ключових гравців глобального ринку, проаналізовано зміни обсягів експорту, географічну структуру поставок і вплив воєнних факторів на трансформацію логістичних маршрутів. Встановлено, що попит на пшеницю зростає переважно у країнах Азії, Африки та Близького Сходу, що зумовлює розширення ринків збуту української продукції. Обґрунтовано необхідність підвищення стійкості глобального ланцюга поставок пшениці та адаптації українського аграрного сектору до нестабільного зовнішнього середовища. Визначено ключові напрями стратегічного розвитку, зокрема технологічну модернізацію, диверсифікацію логістики, впровадження міжнародних стандартів якості, розвиток кооперації, державну підтримку експортерів та участь у «зеленому» переході. Доведено, що комплексна реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню конкурентних позицій України на світовому ринку пшениці та забезпеченню стабільності глобальної продовольчої системи.

The article examines the essence and features of the global wheat supply chain as a complex, multi-level system that integrates production, logistics, trade, and consumption processes. The key components of the supply chain – agricultural production, storage and transportation infrastructure, international trade mechanisms, and final consumption – are identified, and their high level of interdependence is substantiated. It is argued that any disruption in individual

segments (such as port blockages or resource shortages) triggers chain reactions and significantly affects global prices and the availability of grain. The dynamics of the global wheat market in 2020-2024 are analyzed, revealing significant fluctuations in export volumes under the influence of climatic, military, and logistical factors. A high level of market concentration is identified, with leading exporting countries accounting for the majority of global supplies, while demand shows steady growth, particularly in Asia, Africa, and the Middle East. Special attention is paid to the role of Ukraine as one of the key wheat exporters. The transformation of its position in global trade under wartime conditions is examined, including the sharp decline in exports in 2022 and their gradual recovery in 2023-2024 due to the development of alternative logistics routes. The study demonstrates that the modern global wheat market operates under conditions of heightened uncertainty driven by a combination of geopolitical, economic, environmental, and technological factors. Key challenges for Ukrainian agricultural enterprises are identified, including damaged infrastructure, rising transportation costs, limited market access, and resource constraints. At the same time, a high level of sectoral adaptability is emphasized, reflected in the implementation of innovative technologies, digitalization, diversification of activities, and the reorientation of export flows. Strategic directions for enhancing the resilience and competitiveness of Ukraine's agricultural sector are substantiated, including technological modernization of production, development of alternative logistics, implementation of international quality standards, expansion of cooperation, and state support for exporters, as well as integration into the European economic space and participation in the green transition. It is proven that the comprehensive implementation of these measures will strengthen Ukraine's position in the global wheat market and contribute to the stability of the global food system.

Ключові слова: механізм, пшениця, стратегії адаптації, сільськогосподарські виробники, глобальні виклики, світовий ринок.

Key words: mechanism, wheat, adaptation strategies, agricultural producers, global challenges, world market.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність дослідження зумовлена високим ступенем зовнішньої нестабільності, яка безпосередньо впливає на конкурентоспроможність українських виробників. Зміни клімату, посилення вимог імпортерів до екологічності та якості продукції, волатильність світових цін, воєнні ризики, логістичні обмеження й трансформація міжнародних торговельних правил формують нову парадигму діяльності для українського агросектору. У цих умовах традиційні моделі ведення господарства стають недостатніми, а підприємства змушені впроваджувати інноваційні, технологічні, екологічні та організаційні механізми адаптації, щоб зберігати конкурентні переваги та забезпечувати стабільні поставки пшениці на глобальний ринок.

Водночас роль України як одного з провідних експортерів пшениці у світовій продовольчій системі обумовлює необхідність швидкого реагування на зовнішні ризики та відповідності міжнародним стандартам сталості, безпечності та простежуваності продукції. Механізми адаптації – від цифровізації виробництва та точного землеробства до участі в програмах «зеленого переходу», диверсифікації логістичних маршрутів, розвитку кооперації та вдосконалення систем антикризового управління – стають ключовими інструментами підвищення ефективності та стійкості галузі. Тому дослідження цих механізмів має важливе теоретичне й практичне значення, оскільки сприяє формуванню стратегічних рішень, здатних забезпечити стабільність і розвиток українського сектору пшениці в умовах глобальної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку світового ринку пшениці присвячували свої праці як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: О.М. Алимов, В.І. Бойко, П.І. Гайдучкий, В.Д. Гончаров, Б.М. Данилишин, Ю.П. Лебединський та ін. Проте актуальним залишається комплексний аналіз механізмів адаптації українських сільськогосподарських підприємств сектору вирощування та експорту пшениці у контексті глобальних викликів.

Мета статті полягає у виявленні, аналізі та систематизації основних інструментів та стратегій ефективної адаптації українських сільськогосподарських підприємств сектору вирощування та експорту пшениці до викликів на світовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальний ланцюг поставок пшениці (рис. 1.) – це комплекс взаємопов'язаних процесів, що охоплює виробництво, зберігання, транспортування, переробку, міжнародну торгівлю та розподіл пшениці від фермерських господарств у країнах-виробниках до кінцевих споживачів у різних регіонах світу. Він включає: виробничу ланку (сільськогосподарські підприємства, агротехнології, добрива, насіння); логістичну інфраструктуру (елеватори, склади, залізниця, порти, морські шляхи); торговельні механізми (біржі, трейдери, міжнародні компанії, контракти); споживчий сегмент (харчова промисловість, виробники борошна, хліба, макаронів, а також країни-імпортери) [1-3].

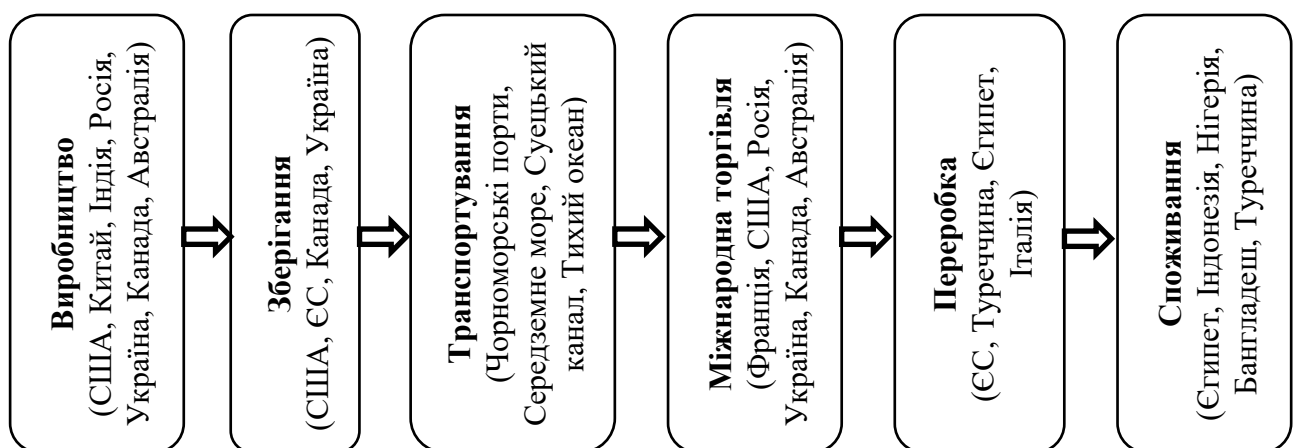

Рис. 1. Схема глобального ланцюга поставок пшениці

Джерело: побудовано автором.

Варто зауважити, що глобальний ланцюг поставок пшениці – це взаємозалежна мережа виробничих, логістичних і торговельних процесів, у якій будь-який збій поширюється на всю систему та впливає на доступність і ціну зерна на міжнародних ринках. На його стабільність впливають численні фактори: геополітичні конфлікти, обмеження в роботі портів, кліматичні екстремуми, нестача добрив, фінансові коливання та загрози кібербезпеці. Найбільший виклик – взаємопов’язаність мережі глобального ланцюга постачання пшениці: перебої в одному сегменті (наприклад, блокада портів чи різке подорожчання енергоносіїв) швидко відгукуються в усьому світі [1-3]. Оскільки багато країн значною мірою залежать від імпорту пшениці, порушення у ланцюгах постачання можуть призводити не лише до економічної напруги, а й до соціальних та політичних криз. У таких умовах підвищення стійкості глобальної системи постачання потребує комплексної відповіді – від диверсифікації логістики та модернізації інфраструктури до цифровізації процесів і поглиблення міжнародної співпраці з метою мінімізації наслідків світових ризиків та забезпечення стабільності продовольчих ринків.

Протягом 2020-2024 рр. світовий ринок пшениці характеризувався різкими коливаннями: експорт зріс із 44 866,9 млн дол. США у 2020 р. до пікових 68 317,4 млн дол. у 2022 р., після чого знизився до 52 559,9 млн дол. у 2024 р., а топ-5 експортерів (Росія, Канада, США, Австралія та Україна) забезпечили понад 57% світових поставок (табл. 1). На тлі нестабільної пропозиції, що залежала від кліматичних, воєнних та логістичних факторів, імпорт демонстрував стійке зростання: Єгипет збільшив закупівлі до 4442,8 млн дол. США (+38%), Індонезія – до 3634,6 млн дол. (+39%), Китай – до 3481,5 млн дол. (збільшення на понад 30%), а сукупно 56,6% світового імпорту припадало на групу «Інші країни», що підкреслює широку географію попиту [4].

Таблиця 1. Найбільші експортери пшениці у світі, млн дол. США

Країна	2020	2021	2022	2023	2024	Зміна 2024 р./ 2020 р., %	Частка у загальних обсягах експорту в 2024 р., %
Росія	7918,3	7301,7	8828,8	12189,5	9548,9	+20,6	18,2
Канада	6304,2	6642,9	7951,7	8849,6	7557,1	+19,9	14,4
США	6322,6	7263,5	8523,3	6133,4	5971,6	-5,6	11,4
Австралія	2712,7	7247,1	10183,9	9329,4	5640,9	+107,9	10,7
Україна	3595,5	5074,8	2678,1	2940,9	3736,7	+3,9	7,1
Франція	4542,9	4548,9	7401,7	3980,8	3714,8	-18,2	7,1
Аргентина	2029,5	2973,0	3120,2	871,8	1949,3	-4,0	3,7
Румунія	948,8	1820,1	2099,4	2227,7	1780,7	+87,7	3,4
Німеччина	2103,7	1993,2	2213,2	1976,3	1696,9	-19,3	3,2
Польща	1045,9	994,3	1398,3	1960,8	1225,1	+17,1	2,3

Джерело: складено автором за даними [4].

Світовий ринок пшениці є висококонцентрованим, адже шість гравців – Росія, ЄС, Канада, США, Австралія та Україна – забезпечують понад 80% глобального експорту, тоді як сама культура формує близько 20% світової торгівлі продовольчими товарами. Україна залишається одним із ключових експортерів, виробляючи щорічно 25-28 млн т пшениці та спрямовуючи на зовнішні ринки понад 60% урожаю, хоч у 2022 р. її експортна частка різко впала до 6% національного експорту та 3,9% світового через блокаду портів [4]. Провідними регіонами-виробниками є Одеська, Запорізька, Дніпропетровська, Харківська та Миколаївська області.

У 2023-2024 рр. відбулося відновлення частки експорту пшениці у загальному експорті України завдяки розвитку альтернативних маршрутів (Дунайська логістика, сухопутні коридори до ЄС), стабілізації виробництва та зростанню попиту на українську пшеницю на тлі глобальних кліматичних шоків – 9,2% або 3736,7 млн дол. США (рис. 2) [4].

Динаміка торгівлі пшеницею демонструє високі обсяги у 2020-2021 рр., різкий спад у 2022 р. та відновлення у 2023-2024 рр. Падіння було спричинене закриттям морських шляхів, мінуванням акваторій та обмеженою пропускною здатністю залізниці, тоді як подальше зростання стало можливим завдяки переорієнтації на дунайські порти, відкриттю тимчасових альтернативних коридорів і підвищеному попиту на світовому ринку [4].

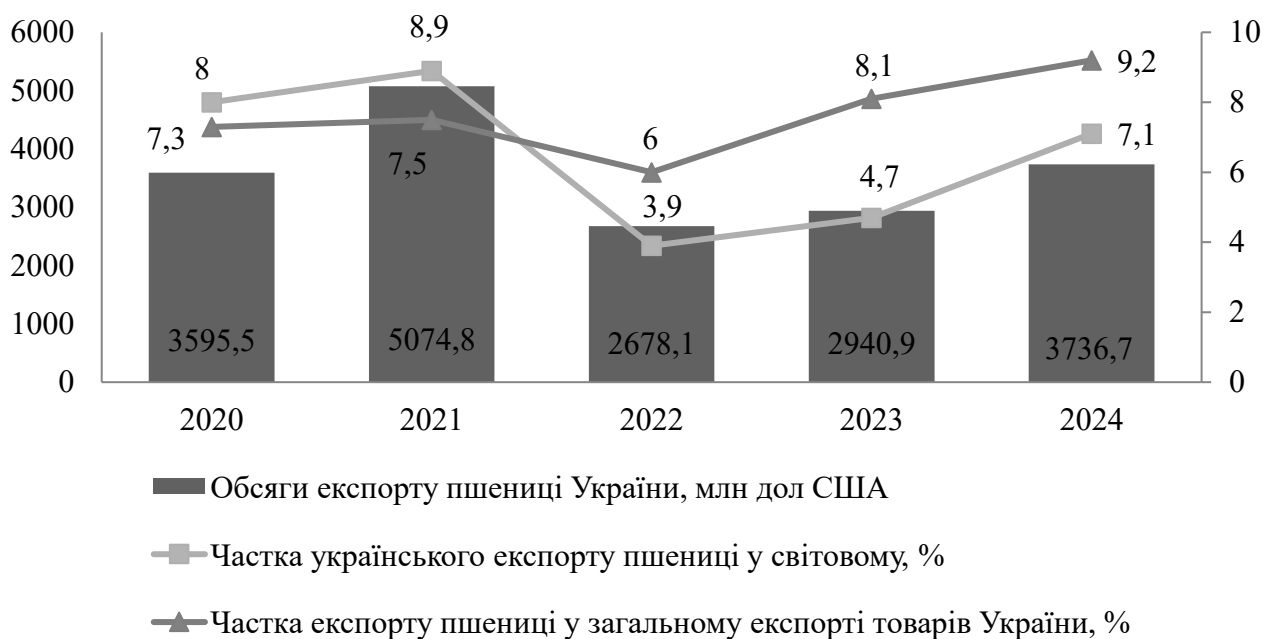

Рис. 2. Частка українського експорту пшениці у загальному експорті товарів України та світовому протягом 2020-2024 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [4].

Частка України у світовому експорті пшениці зберігала високі позиції до 2021 р. (8,9%), різко скоротилася у 2022 р. (3,9%) та почала зростати у 2023-2024 рр., склавши 7,1% у 2024 р. (рис. 2). Зниження було спричинене тимчасовою логістичною ізоляцією України, а зростання – відновленням поставок, проблемами врожайності в окремих країнах-конкурентах (Аргентина, Австралія) та збільшенням попиту на українське зерно у Європі та Азії [4].

Попит на пшеницю зростає переважно завдяки збільшенню споживання у країнах Азії, Африки та Близького Сходу. Імпорт української пшениці країнами-партнерами демонструє різноспрямовану динаміку (табл. 2): рекордне зростання поставок до Іспанії (до 980,5 млн дол. США у 2024 р.) та вагоме збільшення імпорту з боку Індонезії, Алжиру, В'єтнаму та Бангладеш пояснюється дефіцитом зерна у цих країнах і конкурентними цінами України. Натомість Туреччина після піку 2022 р. скоротила закупівлі через переорієнтацію власної промислової переробки, а деякі ринки (Єгипет, Туніс) зменшили імпорт у 2022-2023 рр. через логістичні труднощі, але частково відновилися у 2024 р. [4].

**Таблиця 2. Основні країни-імпортери української пшениці протягом
2020-2024 рр., млн дол. США**

Країна	2020	2021	2022	2023	2024	Зміна 2024 р./ 2020 р., %	Частка у обсягах експорту України у 2024р., %
Іспанія	70,8	40,9	228,3	679,2	980,5	+1284	26,2
Індонезія	543,2	731,8	79,1	116,8	476,3	-12,3	12,7
Єгипет	610,8	858,3	241,6	205,1	359,7	-41,2	9,6
Алжир	135,8	46,4	140,7	6,6	260,5	+91,8	7,0
В'єтнам	53,9	67,1	23,4	50,6	223,6	+3048	6,0
Бангладеш	294,8	217,1	65,4	171,3	184,4	-37,4	4,9
Туніс	194,4	162,9	70,4	26,2	155,8	-19,9	4,2
Таїланд	106,5	77,8	1,9	23,8	153,4	+44,0	4,1
Італія	40,6	29,0	77,9	101,7	126,6	+3018	3,4
Туреччина	208,2	446,4	475,6	447,2	123,9	-40,5	3,3

Джерело: складено автором за даними [4].

Крім того, географічна структура експорту у 2024 р. свідчить про домінування ринку ЄС – особливо Іспанії (26,2%), яка стала найбільшим покупцем української пшениці через критичні посухи та низьку власну врожайність. Значні частки належать Індонезії (12,7%), Єгипту (9,6%) та країнам Північної Африки, що зумовлено високим попитом на продовольче зерно, тоді як активність азійських імпортерів (В'єтнам, Бангладеш, Таїланд) пов'язана з відновленням логістики та зростанням внутрішнього споживання [4].

Україна зберігає вагомі конкурентні позиції на світовому аграрному ринку завдяки поєднанню природних і економічних переваг, зокрема родючим ґрунтам, значним площам орних земель, сприятливим кліматичним умовам, відносно низьким виробничим витратам і перспективам інтеграції до ЄС, що відкриває нові можливості для експорту. Водночас розвиток галузі суттєво ускладнюється впливом війни, руйнуванням логістичної інфраструктури, високими транспортними витратами, обмеженим доступом до ринків і скороченням трудових ресурсів. Попри це, українські агропідприємства демонструють адаптивність завдяки впровадженню

аналітичних підходів та оптимізації витрат, що дозволяє їм зберігати відносну фінансову стійкість навіть у кризових умовах [5, 6].

Світовий ринок пшениці залишається ключовим елементом глобальної продовольчої системи, у якому Україна відіграє стратегічну роль як один із провідних експортерів. Однак сектор функціонує в умовах високої невизначеності через поєднання військово-політичних, економічних, екологічних і технологічних викликів, що знижують прибутковість, обмежують інвестиційну активність і посилюють структурні дисбаланси в галузі (рис. 3). Пошкоджена інфраструктура, коливання цін, зростання витрат і регуляторні бар'єри стримують експортний потенціал, водночас формуючи потребу у впровадженні комплексних адаптаційних рішень – модернізації логістики, розвитку агротехнологій, розмінування територій та поглиблення міжнародної співпраці. Реалізація таких заходів є критичною для підвищення стійкості галузі та зміцнення позицій України на світовому ринку пшениці [5, 6].

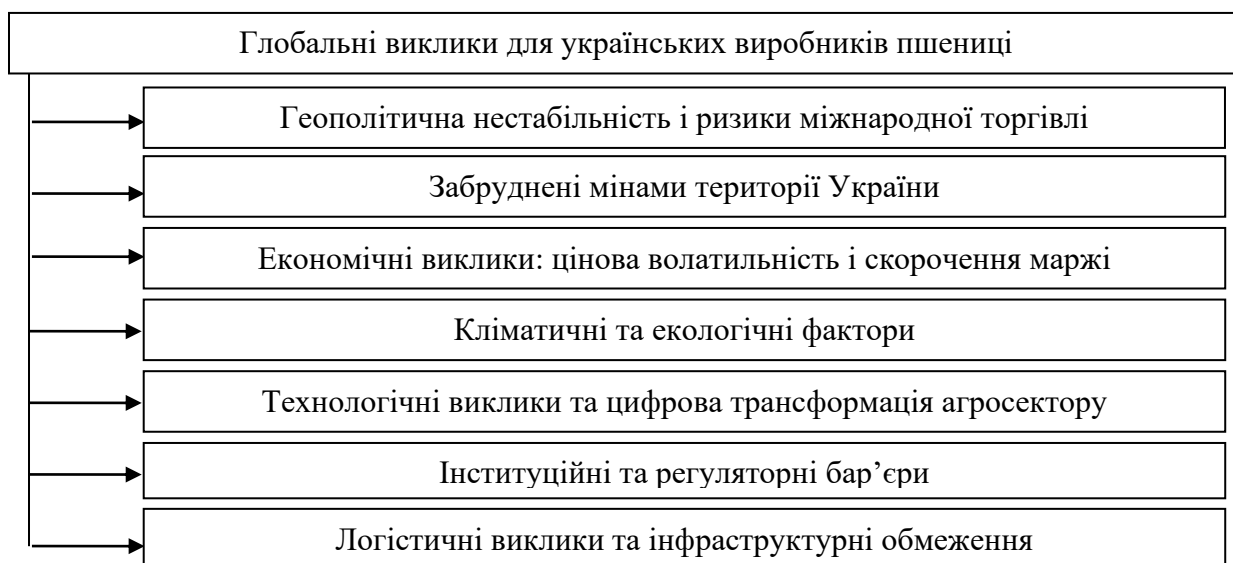

Рис. 3. Глобальні виклики для українських виробників пшениці

Джерело: побудовано автором за даними [5, 6].

Попри воєнні ризики, інфраструктурні обмеження та зростання логістичних витрат, українські аграрні підприємства – від великих експортерів до регіональних виробників – демонструють високу адаптивність і зберігають конкурентоспроможність, хоча подальший розвиток вимагає зміцнення інституційної підтримки, інноваційності виробництва та глибшої інтеграції на ринок ЄС. Найбільші компанії – Kernel, НІБУЛОН, COFCO,

Louis Dreyfus, Cargill та Bunge – забезпечують основний обсяг експорту завдяки поєднанню потужної виробничої бази, наявності портових терміналів та ефективних логістичних маршрутів. Середні за масштабом агрохолдинги, такі як Астарта, Ukrlandfarming і МХП, також суттєво впливають на ринок, особливо після переорієнтації на дунайські та сухопутні шляхи експорту у 2022-2024 рр. ТОВ «Павлоградзернопродукт» є представником сегменту регіональних виробників, що формують сукупно значну частку аграрного експорту України, та забезпечує стабільні постачання для трейдерів і здійснює прямий експорт невеликими партіями. Варто зауважити, що провідні експортери зберегли конкурентоспроможність попри воєнні ризики, адаптувавшись до нових логістичних умов і підтримуючи стабільні поставки пшениці на ринки ЄС, Азії та Північної Африки [7-16].

Нестабільність зовнішнього середовища, спричинена зазначеними вище ризиками, формує нові виклики для українських сільськогосподарських підприємств. У цих умовах ключовою умовою забезпечення їхньої стійкості та довгострокової конкурентоспроможності є здатність адаптувати бізнес-моделі, технології виробництва та системи управління. Стратегії адаптації дозволяють підприємствам оперативно реагувати на ризики, мінімізувати втрати та ефективно використовувати нові можливості на внутрішньому й зовнішньому ринках. Виробники пшениці потребують комплексного підходу, що охоплює технологічні, організаційні, фінансові, логістичні та маркетингові рішення.

Можна виділити комплекс взаємопов'язаних стратегій адаптації аграрних підприємств України до нестабільного зовнішнього середовища, серед яких ключову роль відіграють технологічні та організаційно-управлінські підходи. Впровадження технологій точного землеробства (GPS-навігація, супутниковий моніторинг, автоматизація техніки) дозволяє знижувати витрати на 10-25 %, підвищувати врожайність і зменшувати залежність від погодних ризиків. Паралельно поширюються технології no-till і mini-till, енергоощадне зрошення, адаптивні сорти та біостимулятори. Організаційні зміни охоплюють антикризове планування, ризик-менеджмент,

використання KPI, цифрових платформ та ERP-систем, а також модернізацію структури управління і розвиток персоналу.

Фінансово-економічні стратегії спрямовані на зміцнення стійкості через диверсифікацію доходів і зменшення ризиків. Важливу роль відіграють державні програми підтримки та міжнародні ініціативи (USAID, ЄБРР, FAO), що забезпечують доступ до фінансування модернізації. Підприємства активно застосовують диверсифікацію виробництва та інструменти хеджування (форвардні контракти, страхування), що дозволяє знижувати вплив цінових коливань і підвищувати стабільність діяльності.

Логістичні та маркетингові стратегії забезпечують адаптацію до обмежень у доступі до ринків. Розвиток альтернативних маршрутів експорту (Дунайські порти, залізничні коридори), інвестиції у зберігання та річкову логістику, а також цифровізація логістичних процесів підвищують ефективність експортних операцій. Водночас підприємства диверсифікують ринки збуту, виходячи на країни Азії, Африки та ЄС, і впроваджують міжнародні стандарти якості (ISO, HACCP, GlobalG.A.P.), що зміцнює довіру імпортерів і розширює експортні можливості.

Важливими напрямками також є участь у програмах «зеленого переходу» та розвиток кооперації фермерських господарств. Екологічна модернізація, впровадження енергоефективних рішень і відповідність стандартам сталості сприяють зниженню ризиків і підвищенню конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Водночас кооперація дозволяє малим і середнім виробникам об'єднувати ресурси, знижувати витрати, покращувати доступ до фінансування та укрупнювати партії продукції, що є критично важливим для ефективної роботи з міжнародними партнерами.

Диверсифікація діяльності виступає важливою стратегією підвищення стійкості аграрних підприємств шляхом зменшення залежності від окремих культур або ринків збуту. Поєднання різних напрямів виробництва (зокрема, зернових та олійних культур), розвиток тваринництва та впровадження переробки дозволяють формувати додану вартість і стабілізувати доходи. Окрім цього, освоєння нових ринків і каналів продажу сприяє розширенню

експортних можливостей та зниженню впливу кон'юнктурних коливань, що особливо важливо в умовах глобальної нестабільності.

Цифровізація операцій і впровадження соціально-екологічної відповідальності (CSR) є сучасними стратегічними напрямками розвитку аграрного бізнесу. Використання цифрових платформ (зокрема Crop Monitoring), електронного документообігу, GPS-моніторингу транспорту та аналітичних інструментів підвищує прозорість, точність і ефективність управління. Водночас реалізація екологічних програм, скорочення викидів CO₂, ESG-звітування та підтримка місцевих громад формують позитивний імідж підприємств і забезпечують відповідність міжнародним стандартам, що є важливим чинником доступу до європейських і глобальних ринків.

Стратегії адаптації сільськогосподарських підприємств України до нестабільних умов зовнішнього середовища є багатогранною системою взаємопов'язаних рішень, які забезпечують стійкість та конкурентоспроможність галузі в умовах глобальних викликів. Технологічні, організаційні, фінансові, логістичні та маркетингові стратегії працюють комплексно, дозволяючи підприємствам реагувати на ризики, мінімізувати втрати та ефективно використовувати зовнішні можливості. Ключову роль відіграють впровадження інновацій, цифровізація, розвиток «зеленої» економіки та інтеграція до міжнародних ринків, що формують основу довгострокової стійкості аграрного сектору України.

На рис. 4 представлено комплексну систему механізмів, за допомогою яких українські виробники пшениці адаптуються до глобальних викликів і нестабільності світового ринку. Вона структурована у два ключові блоки: інституційні механізми підтримки та стратегії адаптації аграрних підприємств. Перший блок демонструє, що стійкість галузі формують три основні групи інструментів: державні програми (фінансова, інвестиційна, логістична, регуляторна та екологічна підтримка), міжнародні ініціативи та донорські проєкти (USAID, ЄБПП+ЄС, FAO, кліматичні програми, Horizon Europe), а також технологічні підходи сталого землеробства (точне землеробство, кліматостійкі сорти, зменшення вуглецевих викидів). Така структура показує, що адаптація фермерів значною мірою залежить від

комплексної взаємодії держави, міжнародних партнерів і сучасних технологій.

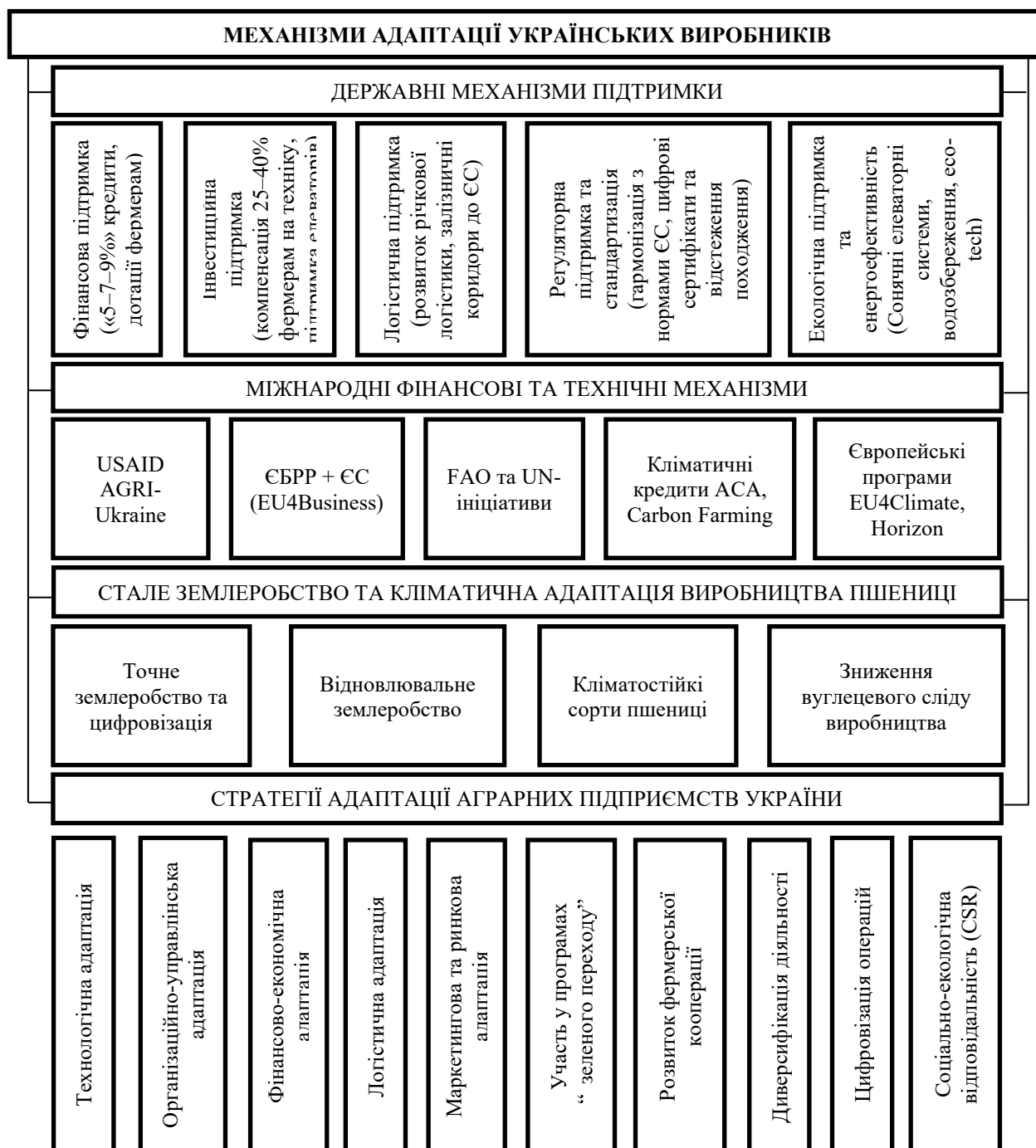

Рис. 4. Механізми адаптації українських виробників до глобальних викликів на світовому ринку пшениці

Джерело: побудовано автором.

Другий блок схеми деталізує власне стратегії аграрних підприємств, серед яких технологічні, організаційно-управлінські, фінансово-економічні, логістичні, маркетингові рішення, а також «зелені» підходи – участь у

програмах екологічного переходу та кооперація фермерів. Схема підкреслює, що сучасна модель адаптації базується не лише на технологічних змінах, а й на цифровізації, диверсифікації діяльності, розвитку кооперації та підвищенні соціально-екологічної відповідальності. У сукупності ці елементи ілюструють цілісний механізм, який дозволяє українським виробникам зміцнювати конкурентоспроможність і знижувати ризики в умовах кліматичної, геополітичної та економічної турбулентності.

Таким чином, подолання глобальних викликів можливе лише за умови стратегічної адаптації аграрної політики України до сучасних реалій світового ринку пшениці та посилення ролі держави у формуванні конкурентоспроможного експортного середовища. При цьому, для посилення позицій України на світовому ринку пшениці доцільно реалізувати низку стратегічних заходів:

1. Технологічна модернізація виробництва – впровадження точного землеробства, біотехнологій, цифрових платформ моніторингу врожайності.

2. Диверсифікація логістичних маршрутів – розвиток альтернативних портів на Дунаї, розширення залізничних перевезень у напрямку Центральної Європи.

3. Сертифікація за міжнародними стандартами (ISO, HACCP, GMP+), що підвищить довіру імпортерів і забезпечить відповідність вимогам ЄС.

4. Розвиток кооперації фермерських господарств для консолідації експортних партій і зниження транзакційних витрат.

5. Державна підтримка експортерів через створення фондів страхування ризиків і пільгове кредитування сезонних робіт.

6. Участь у програмах “зеленого переходу” та зменшення вуглецевого сліду агровиробництва відповідно до стандартів Європейського зеленого курсу (Green Deal).

Крім того, постійна внутрішня та міжнародна підтримка сільськогосподарського сектору залишається життєво важливою для його відновлення – не лише з точки зору підвищення врожайності та

обсягів виробництва, але й у відновленні експортних потужностей. Хоча деякі фактори, такі як погода, знаходяться поза контролем, інші можна активно вирішувати. Зокрема, це включає розмінування сільськогосподарських угідь, що фінансується державою, та подальший розвиток механізмів страхування воєнних ризиків для експортерів. Ключовим пріоритетом є формування спільного бачення з європейськими країнами, щоб Україну розглядали не як конкурента, а як надійного партнера.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Адаптація українських сільськогосподарських підприємств до турбулентного зовнішнього середовища вимагає комплексного й багатовекторного підходу, який поєднує технологічні інновації, організаційні зміни, фінансову стійкість, модернізацію логістики, розширення ринків збуту та екологічну трансформацію. Упровадження точного землеробства, no-till технологій і цифрових систем управління дозволяє зменшувати витрати та підвищувати продуктивність, тоді як антикризове планування, оптимізація бізнес-процесів та участь у програмах підтримки зміцнюють управлінську та фінансову стабільність підприємств. Водночас розвиток альтернативної логістики, вихід на нові ринки, дотримання стандартів якості й залучення до “зелених” ініціатив забезпечують підвищення конкурентоспроможності на міжнародній арені. Особливо важливу роль відіграє кооперація фермерів, що дає змогу малим і середнім виробникам об’єднувати ресурси, знижувати витрати та підвищувати переговорну силу. Сукупність цих стратегій формує підґрунтя для підвищення стійкості аграрного сектору України та його здатності успішно функціонувати в умовах глобальної нестабільності.

Література

1. Food Outlook & Cereal Supply and Demand Brief. Food and Agriculture Organization (FAO). Rome: FAO, 2022-2023. URL: https://www.reportlinker.com/market-report/Food/793/Food?term=food%20statistics&matchtype=p&loc_interest=&loc_physical=9199225&utm_group=standard&utm_term=food%20statistics&utm_campaign=ppc&utm_source=google_ads

https://www.usda.gov/ourfuture?utm_medium=paid_ads&utm_content=transactionnel-1&gad_source=1&gad_campaignid=15072746546&gbraid=0AAAAAD19yGfg-UptVhTcezkMdwB7R5x5e&gclid=Cj0KCQiA5uDIBhDAARIsAOxj0CHAIodlYpClGuKT0Ck5tBirCfcGXMiY7XyFruUlvNyZVmGFr9Ysi1IaAqpREALw_wcB (дата звернення: 25.02.2026).

2. World Agricultural Supply and Demand Estimates (WASDE). Washington, D.C.: USDA, 2022-2023. URL: https://ncga.com/ourfuture?utm_medium=paid&utm_source=google&utm_campaign=2025cornrep&utm_content=traffic&gad_source=1&gad_campaignid=23090872482&gbraid=0AAAAPFMakNRgKlv6lZjSHh7sn4rH6gcE&gclid=Cj0KCQiA5uDIBhDAARIsAOxj0CG6jfdyQ-qfcVjUS5F17K_6nYAEqQwd_oCxwhIB4tTCW8j0p7mAGIEaAjnwEALw_wcB (дата звернення: 26.02.2026).

3. The impact of geopolitical risk on agricultural commodity prices. Journal of Risk and Financial Management, 2024. URL: <https://ideas.repec.org/a/wly/apecpp/v46y2024i4p1533-1562.html> (дата звернення: 28.02.2026).

4. International Trade Centre (ITC). TradeMap – Wheat (HS 1001). 2025. URL: <https://www.trademap.org/> (дата звернення: 15.03.2026).

5. Ukrainian agribusiness between the challenges of war and market opportunities. VoxUkraine. 2026. URL: <https://voxukraine.org/en/ukrainian-agribusiness-between-the-challenges-of-war-and-market-opportunities> (дата звернення: 15.03.2026).

6. Ukrainian agrarian market news. APK-Inform. 2026. URL: <https://www.apk-inform.com/en/news/1551355> (дата звернення: 15.03.2026).

7. Розвиток річкового флоту та екологічної логістики на Дніпрі. Офіційні звіти 2021-2023 рр. НІБУЛОН. 2021. URL: <https://www.nibulon.com> (дата звернення: 06.03.2026).

8. Звіт зі сталого розвитку та екологічної відповідальності, 2022-2023 рр. Kernel. 2022. URL: <https://www.kernel.ua> (дата звернення: 09.03.2026).
9. Офіційний сайт компанії Ukrlandfarming. 2026. URL: <https://www.ulf.com.ua> (дата звернення: 17.03.2026).
10. Офіційний сайт агрохолдингу «Миронівський хлібопродукт». 2026. URL: <https://www.mhp.com.ua> (дата звернення: 17.03.2026).
11. Офіційний сайт компанії COFCO International. 2026. URL: <https://www.cofcointernational.com> (дата звернення: 17.03.2026).
12. Офіційний сайт компанії Louis Dreyfus Company (LDC). 2026. URL: <https://www ldc.com> (дата звернення: 17.11.2025).
13. Офіційний сайт компанії Cargill / M.V. Cargo. 2026. URL: <https://www.cargill.com> (дата звернення: 17.03.2026).
14. Офіційний сайт компанії Bunge Ukraine. 2026. URL: <https://www.bunge.com> (дата звернення: 17.03.2026).
15. Офіційний сайт компанії УкрАгроКом / Елеваторна компанія України. 2026. URL: <https://uack.com.ua> (дата звернення: 17.03.2026).
16. Офіційний сайт компанії ТОВ «Павлоградзернопродукт». 2026. URL: <https://pzp.in.ua/> (дата звернення: 17.03.2026).

References

1. Food and Agriculture Organization (FAO) (2023), “Food Outlook & Cereal Supply and Demand Brief”, available at: https://www.reportlinker.com/market-report/Food/793/Food?term=food%20statistics&matchtype=p&loc_interest=&loc_physical=9199225&utm_group=standard&utm_term=food%20statistics&utm_campaign=ppc&utm_source=google_ads&utm_medium=paid_ads&utm_content=transactionnel-1&gad_source=1&gad_campaignid=15072746546&gbraid=0AAAAAD19yGfg-UptVhTcezkMdwB7R5x5e&gclid=Cj0KCQiA5uDIBhDAARIsAOxj0CHAIodlYpClGuKT0Ck5tBirCfcGXMiy7XyFruUlvNyZVmGFr9Ysi1IaAqpREALw_wcB (Accessed 25.02.2026).

2. USDA (2023), “World Agricultural Supply and Demand Estimates (WASDE)”, available at: https://ncga.com/our-future?utm_medium=paid&utm_source=google&utm_campaign=2025cornrep&utm_content=traffic&gad_source=1&gad_campaignid=23090872482&gbraid=0AAApFMakNRgKlv6lZjSHh7sn4rH6gcE&gclid=Cj0KCQiA5uDIBhDAARIsAOxj0CG6jfDyQ-qfcVjUS5F17K_6nYAEqQwd_oCxwhIB4tTCW8j0p7mAGIEaAjnWEALw_wcB (Accessed 26.02.2026).

3. Journal of Risk and Financial Management, (2024), “The impact of geopolitical risk on agricultural commodity prices”, available at: <https://ideas.repec.org/a/wly/apecpp/v46y2024i4p1533-1562.html> (Accessed 28.02.2026).

4. International Trade Centre (ITC) (2025), “TradeMap – Wheat (HS 1001)”, available at: <https://www.trademap.org/> (Accessed 15.03.2026).

5. VoxUkraine. (2026), “Ukrainian agribusiness between the challenges of war and market opportunities”, available at: <https://voxukraine.org/en/ukrainian-agribusiness-between-the-challenges-of-war-and-market-opportunities> (Accessed 15.03.2026).

6. APK-Inform. (2026), “Ukrainian agrarian market news”, available at: <https://www.apk-inform.com/en/news/1551355> (Accessed 15.03.2026).

7. Nibulon (2021), “Development of the river fleet and ecological logistics on the Dnieper”, available at: <https://www.nibulon.com> (Accessed 06.03.2026).

8. Kernel (2022), “Report on sustainable development and environmental responsibility, 2022-2023”, available at: <https://www.kernel.ua> (Accessed 09.03.2026).

9. Ukrlandfarming (2026), available at: <https://www.ulf.com.ua> (Accessed 17.03.2026).

10. Myronivs'kyj khliboprodukt (2026), available at: <https://www.mhp.com.ua> (Accessed 17.03.2026).

11. COFCO International (2026), available at: <https://www.cofcointernational.com> (Accessed 17.03.2026).

12. Louis Dreyfus Company (LDC) (2026), available at: <https://www ldc.com> (Accessed 17.11.2025).

13. Cargill (2026), available at: <https://www.cargill.com> (Accessed 17.03.2026).

14. Bunge Ukraine (2026), available at: <https://www.bunge.com> (Accessed 17.03.2026).

15. UkrAhroKom (2026), available at: <https://uack.com.ua> (Accessed 17.03.2026).

16. Pavlohradzernoprodukt (2026), available at: <https://pzp.in.ua/> (Accessed 17.03.2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 06.04.26

Прорецензовано / Revised: 16.04.26

Дата публікації / Published: 23.04.26